

σώμα· ἡμεῖς βλέπομεν τὸ σῶμα καὶ πιστεύομεν εἰς τὴν κεφαλὴν· ἡ θεμελίωσις καὶ διάρκειά τῆς Ἐκκλησίας ἐν μέσῳ πυρὸς καὶ ὕδατος δι' εἰκοσιν ἑκατονταετηρίδων ἀποτελεῖ τὸ μέγιστον καὶ διηνεκές, τὸ πασιδηλότατον τῶν θαυμάτων πᾶσι, τὴν πλήρωσιν πάσης προφητείας». «Διὰ τοῦ συνεχοῦς δὲ τούτου θαύματος ὁ Θεὸς ἐπικυροῖ τὴν ἀλήθειαν καὶ πραγματικότητα τῶν ἄλλων καὶ μάλιστα εἰς τοιοῦτον τρόπον ὥστε πολλῶ μᾶλλον ἢ ὑπαρξίς ἀπίστων καὶ πνευματικῶν τυφλῶν νὰ φαίνεται εἰς ἡμᾶς θαῦμα, ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἐπὶ τοιαύτης ἀσφαλοῦς πέτρας τὴν πίστιν ἔθεμελίωσε». Μήπως θέλομεν ὁ Θεὸς νὰ ἐνεργῇ καθ' ἑκάστην θαύματα, νὰ καταστήσῃ ταῦτα ἀνωφελῆ, νὰ συνειθίσωσι δὲ εἰς αὐτὰ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν, ὡς καὶ τὰ θαύματα τῆς φύσεως; τὸ παρελθόν, ἡ ἐκπλήρωσις πάσης προφητείας εἶνε ἀσφαλῆς ἐγγύθις διὰ τὸ μέλλον. Ὁ ἐπιμενόμενος τὸν ὄλεθρον τῶν ἀσεβῶν, ἡ δὲ ψευδὴς ἐπιστήμη ἢ ἐξεγείρουσα τὴν περιεργίαν τοῦ ἀνθρώπου νὰ παύσῃ ἐξαπατῶσα τοὺς ἀνθρώπους; αἱ ὑποσχέσεις καὶ ἀπειλαὶ τοῦ Θεοῦ εἶνε ὁμοίως βέβαιαι· ὅ,τι τώρα συμβαίνει, βέβαιοι ἡμᾶς καὶ περὶ ἐκείνου, ὅπερ πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν εἰς τὸ μέλλον καὶ νὰ φοβώμεθα».

(Ἀκολουθεῖ).

HOMO VETUS.

BYZANTIAKA.

Περὶ τοῦ Χαρακτῆρος καὶ τῆς σημασίας τῆς
« Ἐπαναγωγῆς ».

Ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἀμὰ τῇ εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ ἀναβάσει (867) σπουδαῖον αὐτοῦ ἔργον ἐθεώρησε πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν νομικῶν ἐπιστημῶν, αἵτινες ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 7ου αἰῶνος μέχρι τῶν μέσων τοῦ 9ου εἶχον παρακμάσει καὶ καθ' ὅλοκληρίαν εἶχον παραμεληθῆ. Τὰ νομοθετικὰ ἔργα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, Κώδικς, Πανδέκται καὶ Ἰνστιτουῦτα, εἶχον σχεδὸν περιέλθει εἰς ἀχρησίαν ὡς ἐκ τῆς ἀγνοίας τῆς γλώσσης παρὰ τῶν ὑπηκόων τοῦ κράτους· μόνον δὲ μεταφράσεις διαφόρων νομομαθῶν τοῦ 8ου αἰῶνος εἶχον ἀντικαταστήσει αὐτὰ. Ἐντεῦθεν δὲ προήρχετο μεγάλη σύγχυσις περὶ τὴν χρῆσιν τῶν μεταφράσεων τούτων. Βασίλειος ὁ Μακεδὼν, ὅπως θέσῃ πέρας εἰς τὴν τοιαύτην σύγχυσιν τῆς νομοθεσίας, ἐπεχείρησε μέγα καὶ σπουδαῖον ἔργον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου — τὴν ἀνακάθαρσιν τῶν παλαιῶν νόμων, τὴν συστηματικοποίησιν δηλονότι τῶν ἐνεργεῖν πολιτικῶν νόμων καὶ τὴν ἀπόρριψιν τῶν εἰς ἀχρησίαν περιελθόντων. Ἀλλὰ πρὶν ἢ προβῆ εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ μεγάλου ἔργου τὰ Βασιλικά, ἐξέδωκεν ὡς προκαταρκτικὸν ἔργον περὶ τὸ 870 τὸ οὕτω καλούμε-

νον ὁ Πρόχειρος νόμος. Εἶτα δὲ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἐτῶν τὴν Ἐπαναγωγὴν. Ἐν τῷ πρώτῳ τεύχει τοῦ Περιοδικοῦ Βυζαντινῶ Χρονικῶ τοῦ ἐν Πετροπόλει ἐκδιδομένου μεταξὺ ἄλλων σπουδαίων ἀρθρῶν διασήμων Ρώσων λογίων εἶναι καὶ τὸ περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ [τῆς σημασίας τῆς Ἐπαναγωγῆς τοῦ κατηγρητοῦ κ. Σοκόλσκη, ἐνθα μετὰ πολλῆς ἐμβριθείας ἐξετάζει οὗτος τὴν σημασίαν τοῦ σπουδαίου τούτου νομοθετικοῦ ἔργου. Ἡ σημασία, λέγει, τῶν τριῶν συλλογῶν τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου, Ἐκλογῆς, Προχείρου καὶ Ἐπαναγωγῆς, ἐν τῇ νομικῇ ἐπιστήμῃ ἐπὶ πολὺν καιρὸν δὲν ἠδύνατο νὰ ὀρισθῇ ἀκριβῶς, οὔτε ὁ χρόνος τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν, οὔτε οἱ ἐκδόντες αὐτὰ αὐτοκράτορες, ἀλλ' οὔτε ἡ μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσα σχέσις. Κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν ἰδέαν τὴν Ἐκλογὴν ἀπέδιδον οὐχὶ Λέοντι τῷ Ἰσαύρῳ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Κωνσταντίνῳ, ἀλλὰ τῷ Λέοντι τῷ Σοφῷ, υἱῷ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Κωνσταντίνῳ τῷ Πορφυρογεννήτῳ. Τινὲς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰσαγωγῶν, εἰς τὴν Ἐκλογὴν, Πρόχειρον καὶ Ἐπαναγωγὴν, ἀπέδιδον τὸ Πρόχειρον καὶ τὴν Ἐκλογὴν Βασιλείῳ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ· ἄλλοι δὲ τούναντίον, προϋποθέτοντες ὅτι οἱ ἀντιγραφεῖς τῶν συλλογῶν τούτων συνέχεαν τὰς ἐπιγραφὰς καὶ εἰσαγωγὰς ἀνήγον τὴν Ἐκλογὴν εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐργασίαν τοῦ Βασιλείου Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος, τὸ δὲ Πρόχειρον εἰς τὴν τοῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου. Τὴν ὀρθὴν θεωρίαν καθ' ἣν ἡ Ἐκλογὴ θεωρεῖται ὡς νομοθετικὸν ἔργον τῶν αὐτοκρατόρων Ἰσαύρων, μόνον δὲ τὸ Πρόχειρον καὶ ἡ Ἐπαναγωγὴ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας, τὸ πρῶτον ἐξέφρασεν ὁ Buner, ἀκολουθῶν δὲ λεπτομερῶς ἀνέπτυξεν ὁ διάσημος Βυζαντινολόγος Zachariae von Lingenthal. Οὕτω ὁ χρόνος τῆς ἐκδόσεως τῶν δύο πρώτων, ἡ σχέσις αὐτῶν πρὸς ἄλληλα, ὁ χαρακτῆρ καὶ ἡ σημασία αὐτῶν ἐντελῶς διεσαφηνίσθησαν· τὸ αὐτὸ ὅμως πολλοῦ γε καὶ δεῖ δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ, λέγει ὁ Σοκόλσκη, καὶ περὶ τῆς Ἐπαναγωγῆς.

Ὁ χαρακτῆρ τοῦ νομοθετικοῦ τούτου ἔργου καὶ μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων μένει προβληματικῶδες, ἡ δὲ σημασία αὐτοῦ ἀσαφής. Μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς ἱστορίας τοῦ ἐλληνορωμαϊκοῦ δικαίου ὑπὸ τοῦ Ζαχαρίου, ἐν τῇ ἐπιστήμῃ αὕτη ἐθεωρεῖτο ὡς νόμος καὶ συμπλήρωμα τοῦ ὑπὸ τοῦ Βασιλείου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου ἐκδοθέντος Προχείρου Νόμου καὶ δευτέρως ἐπίσημος ἐκδοσις. Ὁ Ζαχαρίας μετ' ἐπισταμένην μελέτην τῆς Ἐπαναγωγῆς ἐν τῇ περὶ τῶν σχέσεων τῶν περιουσιῶν μεταξὺ τῶν συζύγων κατελήξεν εἰς ὅλους διαφορὰ συμπεράσματα, ὅτι ἡ Ἐπαναγωγὴ οὐδέποτε ἐδημοσιεύθη ὡς νόμος, ἀλλ' εἶναι ἀπλῶς σχέδιον νέας ἐκδόσεως τοῦ Προχείρου, ὅπερ ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἠθέλον μὲν νὰ δημοσιεύσωσιν, ἀλλὰ δὲν ἐδημοσίευσαν. Τὰ περὶ τούτου ἐπιχειρήματα αὐτοῦ ἐκτίθησιν ὁ Ζαχαρίας ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ περὶ τοῦ ἐλληνορωμαϊκοῦ δικαίου. Ὡς πρῶτον ἐπιχειρήματα προβάλλει τὸ ἐξῆς: ὡς γνωστὸν αἱ διατάξεις τῆς Ἐκλογῆς, αἵτινες κανονίζουσι τὰς περὶ τῶν περιουσιῶν σχέσεις τῶν συζύγων

κατὰ πολὺ διαφέρουσιν ἀπὸ τῶν τοῦ Προχείρου. Ἐν τούτοις αἱ διατάξεις τῆς Ἐκλογῆς οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι μετὰ τοῦ Ἰουστινιανείου δικαίου, αἱ δὲ τοῦ Προχείρου ἠρύσθησαν ἐκ τοῦ τελευταίου. Τὸ Ρωμαϊκὸν δίκαιον τὸ ἐν ταῖς συλλογαῖς τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐκτεθὲν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτοῦ ἐν Ἀνατολῇ ὑπέστη σπουδαίαν μεταβολὴν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ συνήθους δικαίου διαφόρων λαῶν, οἵτινες ἀπῆρτισαν τὸ ἀνατολικὸν ρωμαϊκὸν κράτος. Τοιαύτη μεταρρυθμίσις τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἤρξατο ἤδη πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ἡ ἔκδοσις τῶν Ἰουστινιανείων συλλογῶν δὲν διέκοψε τὴν πορείαν ταύτην τῆς μεταρρυθμίσεως.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἰσαύρων αὐτοκρατόρων ὁ νέος τύπος τοῦ δικαίου ἔχει ἤδη ὠρισμένην μορφήν καὶ ἐν τῇ Ἐκλογῇ λαμβάνει πλήρη παραδοχὴν. Ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιγραφῇ τῆς Ἐπαναγωγῆς δεικνύται, ὅτι τὸ μνημεῖον τοῦτο συμπεριλαμβάνει ὄχι μόνον ἀποσπάσματα ἐκ τῶν συλλογῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀλλὰ «καὶ ἐπιδιόρθωσιν εἰς τὸ φιλάνθρωπικώτερον ἐκτυπωθείσαν». Ἡ Μακεδονικὴ δυναστεία τείνει νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὰς καθαρῶς ρωμαϊκὰς ἀρχὰς τῶν Ἰουστινιανείων συλλογῶν, καὶ πρὸς ἀνακῆθαι τῶν νόμων ἀπὸ τοῦ μίγματος τοῦ συνήθους δικαίου. Τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐπεχείρησε Βασίλειος ὁ Μακεδών. Μεταξὺ τοῦ 870—879 ἐξεδόθη ὁ Πρόχειρος νόμος. Ἐν τῷ Προχείρῳ ὁ βυζαντινὸς νομοθέτης προσπαθεῖ νὰ ἀνανεώσῃ τὰς ἀρχὰς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἐν τῇ καθαρᾷ αὐτῶν μορφῇ. Ἰδίᾳ δὲ αἱ διατάξεις αἱ ὀρίζουσαι τὰς περὶ τῶν περιουσιῶν σχέσεις τῶν συζύγων φέρουσι σαφὲς γνῶρισμα τῆς ἐπενεχθείσης μεταβολῆς ἐν τῇ νομοθεσίᾳ. Δηλαδή αἱ διατάξεις αὗται ἠρύσθησαν ἐκ τοῦ Ἰουστινιανείου δικαίου. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἡ Ἐκλογὴ καὶ τὸ Πρόχειρον παρουσιάζουσι δύο διάφορα εἶδη τοῦ δικαίου. Καὶ ταῦτα μὲν λέγει ὁ Ζαχαρίας. Ὁ δὲ Σοκολσκις πρὸς ἀναίρεσιν αὐτοῦ ἐπιφέρει τὰ ἐπόμενα: Ὡς παραδέχεται ὁ Heimbach ἡ Ἐπαναγωγὴ ἀναμφιβόλως ἐχρησίμευσεν ὡς πηγὴ διὰ τὰ Βασιλικὰ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ἐπειδὴ πολλαὶ διατάξεις τοῦ Ἰουστινιανείου δικαίου μὴ εὐρισκόμεναι ἐν τῷ Προχείρῳ ἀπαντῶσαι ὅμως ἐν τῇ Ἐπαναγωγῇ ἀπαντῶνται καὶ εἰς τὰ Βασιλικὰ. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Ματθαῖος ὁ Βλάσταρς ἐν τῷ συντάγματι αὐτοῦ ἀρύεται ἐκ τῆς Ἐπαναγωγῆς, ὀνομάζων τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα «νόμους». Οὐμὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ χαρακτήρ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ἐπαναγωγὴν μαρτυρεῖ, ὅτι αὕτη δὲν ἦτο σχέδιον νόμου, ἀλλὰ νόμος. Ἐὰν ἡ Ἐπαναγωγὴ ἦτο σχέδιον νόμου, ἐν τῇ εἰσαγωγῇ θὰ κτεχωρίζετο διάταγμα περὶ τῆς συλλογῆς ταύτης. Τοιοῦτον ὅμως δὲν εἶνε τὸ περιεχόμενον τῆς εἰσαγωγῆς, ἥτις οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ διάταγμα περὶ τῆς δημοσιεύσεως τῆς Ἐπαναγωγῆς καὶ ἐφαρμογῆς αὐτῆς ἐν τοῖς δικαστηρίοις.

Οἱ Αὐτοκράτορες ἐκφράζονται περὶ τῆς Ἐπαναγωγῆς οὕτω: «Καὶ τοῦτον τὸν νόμον αὐτοκρατορικῶς τε καὶ παντοκρατορικῶς πάντων τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν πιστῶν ἀνδρῶν κρατεῖν κελεύομεν». Εἶτα δὲ ἐν § 3 ἀπ' εὐθείας συνίσταται ἡ παραδοχὴ καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ. Δέξασθε, λέγουσιν οἱ αὐτοκράτορες, τοῦτον τὸν

νόμον ὀρθοφρόνως καὶ θεοπρεπῶς ὡς παρὰ Θεοῦ γεγονότα». Ἐξετάσας τὸν χαρακτήρα τῆς Ἐπαναγωγῆς ὡς νόμον οὐχὶ δὲ ὡς σχέδιον νόμου ὁ συγγραφεὺς τῆς μελέτης ταύτης ὀρίζει τὴν σημασίαν αὐτῆς ἐν τῇ σειρά τῶν ἄλλων πηγῶν τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου, τῶν πρὸ καὶ μετὰ ἐκδοθεισῶν. Αἱ διατάξεις τοῦ Προχείρου συγγότατα μεταβάλλονται ὑπὸ τῆς Ἐπαναγωγῆς, τὸ Πρόχειρον πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς Ἐκλογῆς ἀναπαριστᾷ καθ' ἑαυτὸν τὸ Ἰουστιανείον δίκαιον· μόνον δὲ ἐν τῷ τίτλῳ 39 «περὶ ποινῶν» εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς Ἐκλογῆς. Τούναντίον ἂν καὶ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς Ἐπαναγωγῆς γίνεται λόγος περὶ καταργήσεως πάσης «φληναφίας» τῶν Ἰσαύρων αὐτοκρατόρων, ἐν τούτοις ἐν τῷ νομοθετικῷ τούτῳ ἔργῳ συχνάκις ἀπαντῶμεν σπουδαίας παραχωρήσεις ὑπὲρ τῶν ἀρχῶν τῆς Ἐκλογῆς. Ἐκτὸς τούτου ἡ Ἐπαναγωγὴ περιέχει ὀλόκληρον σειράν τίτλων μὴ ἀπαντῶντων οὔτε ἐν τῇ Ἐκλογῇ οὔτε ἐν τῷ Προχείρῳ καὶ ἀφορώντων τὰς ἀρχὰς τῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς τάξεως τοῦ Βυζαντίου. Ἐν οὐδενί ἐκ τῶν προηγηθέντων τῇ Ἐκλογῇ νομοθετικῶν ἔργων τοῦ ἑλληνο-ρωμαϊκοῦ δικαίου ἐξετέθη θεωρητικῶς καὶ συστηματικῶς ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ πολιτικο-ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ. Ἡ ἐκλογὴ καὶ τὸ Πρόχειρον οὐδένα λόγον ποιοῦσι περὶ ζητημάτων τοῦ ἐκκλησιαστικο-πολιτικοῦ δικαίου· τὰ δὲ Βασιλικὰ ἀναφέρουσι κεχωρισμένας διατάξεις περὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Ἰουστινιανείων συλλογῶν ἄνευ ἀρχικῶν βάσεων καὶ ἄνευ γενικῶν ὀρισμῶν. Τούναντίον ἡ Ἐπαναγωγὴ δίδει γενικοὺς ὀρισμοὺς τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Πατριάρχου καὶ παρίστησι πλήρη τὴν εἰκόνα τῆς πολιτικῆς τάξεως τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτείαν.

Αἱ θεωρίαι τῆς Ἐπαναγωγῆς ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τῆς ἐξουσίας τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου καὶ ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τῶν Πολιτικο-ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων ἀκολούθως πολὺ διεδόθησαν. Αὗται ἐπαναλαμβάνονται εἰς πολλὰς συλλογὰς νομοθετικῶν ἔργων συνταχθείσας μετὰ ταῦτα. Κατὰ τὴν Ἐπαναγωγὴν τὰ καθήκοντα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἶναι ἀνώτερα τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν, οἵτινες εἶναι μόνον «οἰκῆοι Ἱεράρχαι» 10 κερ. τίτλος 3ος. Οὕτως ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπιτηρεῖν καὶ κρίνειν ἐφ' ὄλων τῶν πατριαρχῶν. Κατὰ τὸ 2ον κερ. τίτλ. 3ος ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης θεωρεῖται ὁ μόνος καὶ ἐξαιρετικὸς μεσίτης ἐν πᾶσι τοῖς ἀναφερομένοις ζητήμασιν εἰς τὴν μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφὴν ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν καὶ τῶν αἰρέσεων. Κατ' ἀκολουθίαν θεωρεῖται Πατριάρχης ἐπὶ τῶν Πατριαρχῶν. Ἰδέαι διατυπωθεῖσαι ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς Ἐπαναγωγῆς καὶ ἐν ταῖς πρὸ μικροῦ ἀναφερομέναις διατάξεσιν, εἶναι αἱ ἐξῆς: Ὡς ἀνώτατος νομοθέτης καὶ κριτῆς καὶ κύριος τοῦ ἐκκλησιαστικο-πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ θεωρεῖται αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Ὅργανα δὲ καὶ ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁ Πατριάρχης. Ὁ βασιλεὺς δικικεῖ τὴν πολιτείαν κατὰ τοὺς νόμους· ὀρίζει νόμους καὶ ἐρμηνεύει

αυτούς. Οἱ νόμοι δὲν δύνανται νὰ ἀντιλέγωσι τοῖς κανόσι. Ὁ βασιλεὺς δὲν ὀρίζει τὰ δόγματα. Τούναντιον ἡ νομοθετικὴ αὐτοῦ ἐξουσία εὐρίσκει ὄριον ἐν τοῖς δόγμασι καὶ τοῖς κανόσιν.

Ἡ Ἐπαναγωγὴ σαφῶς δείκνυσι, πῶς ὁ βασιλεὺς ὀφείλει νὰ πιστεῦν. Ὡς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὀφείλει νὰ ἦναι προστάτης, τηρητὴς τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ φύλαξ τῶν δογμάτων (ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἀπαρχαράκτου αὐτῶν). Ὁ Πατριάρχης διοικεῖ τὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανόνων· εἰς αὐτὸν ἀποκλειστικῶς ἀνήκει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐρμηνεύειν αὐτούς· ὀφείλει παρησιάζειν νὰ ὁμολογῇ περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῶν καὶ πρὸ τοῦ βασιλέως. Ἡ ἐκκλησιαστικο-πολιτικὴ κοινωνία διοικεῖται καὶ εὐρίσκειται ἐν ὁμοίᾳ καὶ ὁμοθυμίᾳ ἐν τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου. Παρόμοιος ὁρισμὸς τῶν σχέσεων τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Πατριάρχην καὶ τὴν Ἐκκλησίαν δὲν ἀνταπεκρίνεται ταῖς προηγουμέναις βυζαντιναῖς παραδόσεσιν, ἰδίᾳ ἐκείναις αἰτίαις ἐπεκράτουσαν κατὰ τὴν περίοδον τῶν εἰκονομάχων. Οἱ εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες διὰ τῶν νόμων ὤριζον τὰ δόγματα καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτω Λέων ὁ Ἰσαυρος διὰ διατάγματος καταργεῖ τὴν προσκύνησιν τῶν ἁγίων εἰκόνων. Θεωρεῖ ἑαυτὸν ἱερέα. Ἡ Ἐπαναγωγὴ ἄλλως ἐξετάζει τὸν βασιλέα. Οὗτος λαμβάνει μέρος εἰς τὴν ἐξωτερικὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, φυλάττει τὰ δόγματα, ἀλλὰ δὲν ἔχει ἱερωσύνην. Ὁ ὁρισμὸς τῶν σχέσεων τῆς βασιλείας πρὸς τὴν ἱερωσύνην ἐν τῇ Ἐπαναγωγῇ ἀνταποκρίνεται μᾶλλον πρὸς τὰς θεωρίας πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο τὰς διατυπωθείσας ἐν τῇ ἐπιτιμητικῇ ἐπιστολῇ Παπᾶ Γρηγορίου τοῦ II πρὸς τὸν Λέοντα τὸν Ἰσαυρον, παρὰ εἰς προγενεστέραις βυζαντινὰς παραδόσεις.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΣ.

ΠΟΙΚΙΛΗ ΔΙΑΛΕΞΙΣ.

Καθ' ἐκάστην νέα ἀποκαλύπτονται κειμήλια τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς μεγαλοφίας ἐν Ἑλλάδι, ἤτοι ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ σεπτῇ ἐκείνῃ χώρᾳ ἐν ἧᾗ αὐτὴ ἐβίωσε καὶ ἀνεπτύχθη καὶ τῶν κειμηλίων τούτων τὴν μελέτην παρὰ τῶν ξένων προσδοκῶμεν, καὶ μετ' αὐτοῦ δ' ἔτι ἐλάχιστά τινα πράττομεν. Ἀνεκαλύφθη πέρυσιν ὁ περιλάλητος ὕμνος τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ἀνεμένομεν τὸ φῶς ἐκ τῆς Γαλλίας καὶ ἀκολουθοῦν ἐκ τῶν ἄλλων χωρῶν. Ὅτε δ' ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις γαλλικῇ σχολῇ ἐβῆ ὁ ὕμνος, ἐν ᾧ ἀνεμένε τις τὴν ἐπιούσαν συζήτησιν σοβαρὰν περὶ τῆς μουσικῆς καὶ ποιητῆς ἀξίας τοῦ ὕμνου, ἐλάχιστα ἐγένοντο καὶ αἱ ἐφημερίδες συντομώτερον ἢ περὶ πάσης ἄλλης μουσικῆς συνουσίας ἀνεγράψαν τὰ κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς γαλλικῆς σχολῆς καὶ τινες δὲ καθήκον αὐτῶν ἐκρίναν νὰ σκώψωσιν αὐτήν. Ἐλήφθη ἡ συμ-

Ἐξετάσας τὸ περιεχόμενον τῆς Ἐπαναγωγῆς, τοῦ σπουδαίου τούτου νομοθετικοῦ ἔργου, ὁ καθηγητὴς Σοκολσκις μεταβαίνει εἰς τὸ περὶ τοῦ συγγραφέως ζήτημα· τοιοῦτον δὲ ὀρθῶς θεωρεῖ τὸν πολυμαθέστατον καὶ νομικώτατον (legisimum) Πατριάρχην Φώτιον, τὸν ὅποιον Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἄμα τῇ εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ ἀνάβασει (867) διὰ πολιτικούς λόγους κατεβίβασε τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ κατέκλεισεν ἐν τινι μοναστηρίῳ ὀνομαζομένῳ Σκέπη. Ἐκεῖθεν δὲ μετὰ τριετῆ διαμονὴν εἶχεν ἀνακαλέσει αὐτὸν χρήζων τῆς μεγάλης αὐτοῦ παιδείας, τὸ μὲν, ἵνα ἐπιτυχῶς ἀγωνισθῇ κατὰ τῶν παπικῶν ἀξιώσεων κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ δὲ ἵνα τῇ συνδρομῇ αὐτοῦ διαρρυθμισθῶσι τοὺς πολιτικούς νόμους. Μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐξορίας ὁ Πατριάρχης Φώτιος ἐγένετο παιδαγωγὸς τῶν υἱῶν τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου, σύνμα δὲ μετέσχε τῆς οὕτω καλουμένης «ἀνακαθάσεως τῶν παλαιῶν νόμων», ὅποτε ὡς εἶπομεν ἀνεφάνη καὶ ἡ Ἐπαναγωγὴ. Τοὺς σπουδαίους λόγους, οὓς προβάλλει ὁ Σοκολσκις ὑπὲρ τῆς γνησιότητος τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Πατριάρχου Φωτίου συγκεφαλαιῶσι ἐν τοῖς ἐπομένοις.

(Ἀκολουθεῖ).

Α. Α. Θ.

πλήρωσις τοῦ διαπρεποῦς ἐλληνιστοῦ καὶ ἐκδότου τῶν ἐλλήνων τραγικῶν κ. Weil, ἐλήφθη ἡ ἀνάγνωσις τοῦ μέλους τοῦ ὕμνου ὑπὸ τοῦ κ. Th. Reinach, καὶ ἐνῶ ἀνεμένε τις τουλάχιστον μελέτην αὐτῶν, σιγῇ σχεδὸν ἐντελής κατεκάλυψεν αὐτάς, οὔτε τῶν ἀρχαιολογούντων, οὔτε τῶν μουσικολογούντων, οὔτε τῶν ποιητῶν σοβαρὸν τι καὶ μελέτης πόρισμα εἰπόντων. Ἄρτι ἀνεκαλύφθη νέος ὕμνος καὶ ἀνεμένομεν αὐθις τὸ φῶς ἐκ Γαλλίας. Βεβαίως ὡς ἐκ τοῦ δικαίωματος, ὅπερ κέκτηται ἡ σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν τοῦ δημοσιεύειν αὐτὴ πρώτη τὰς γιννομένας ὑπ' αὐτῆς ἀνακαλύψεις, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γένηται ἐργασία πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἀνακαλυφθέντος ὑπὸ τῶν δικαιουμένων εἰς τοῦτο, ἀλλ' εἶνε δυνατὸν νὰ δημοσιευθῶσι πληροφωρίαι τινὲς ἀσφαλεῖς, εἶνε δυνατὸν νὰ γένηται τι ἀμείωσις μετὰ τὴν δημοσίευσιν, ὡς ἐγένετο ἐνταῦθα, καὶ τοῦτο ἀσμένως ἀναγράφομεν, διότι καὶ συμπληρώσεις τοῦ ὕμνου ἐγένοντο, καὶ μουσικαὶ ἐπ' αὐτοῦ παρατηρήσεις καὶ μετατροπὴ εἰς τετραφωνίαν καὶ συζητήσεις ἐπ' αὐτοῦ ἱκαναί.

Τότε ἀπεδείχθη ἐνταῦθα παρήγορος κίνησις, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα οὐχὶ μεγάλη φρονις καταβέλλεται περὶ τῶν ἀρχαίων, τῶν Βυζαντινῶν κειμηλίων. Ἐνῶ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης πάσης ἐρχονται ἄνδρες σοφοὶ ὅπως μελετήσωσι τὰ ἐνταῦθα σωζόμενα μνημεῖα καὶ τὰς ἀρχαιότητάς, ἐν ᾧ καθ' ἐκάστην ξένου ἐπισκέπονται αὐτά τε καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν μουσεῖον, ὅπερ τῇ καλλιτεχνικῇ ἰδιοφυίᾳ